

Kursuse nimetus:	EESTI KULTUURILUGU - VALIKKURSUS¹
Klass:	12. klass
Tunde nädalas ja õppeaastas:	1 tund nädalas, kokku 35 tundi
Rakendumine:	1. sept. 2015
Koostamise alus:	Gümnaasiumi riiklik õppekava, Vastseliina G õppekava

AINE ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Valikaine üldine eesmärk: anda ülevaade eesti kultuuri ajaloost alates esimestest suulistest ja kirjalikest allikatest kuni tänapäevani ning tutvustada lähemalt Võru maakonna kultuuri ajalugu. Aidata õpilastel mõista kuidas eesti rahvas pikkade sajandite jooksul eestlasena püsis, kuidas lõpuks vabanedes hariduse abiga kultuurrahvaks muutus ning lõpuks ka poliitilise iseseisvuse saavutas.

Valikaine eeldused: õpilase huvi eesti kultuuriloo vastu.

Valikaine alaeesmärgid:

- tunneb ja väärtustab Eesti kultuuriloolisi, keelelisi ja usulisi erinevusi;
- väärtustab esivanemate elulaadi ja hoiakuid;
- mõistab kultuuriloo osatähtsust Euroopa kultuuriloos;
- tunnetab oma oskusi, võimalusi ja vastutust keele ja kultuuri säilitamisel ning arendamisel;
- tunneb huvi Võru maakonna looduslike, kultuuriliste ja keeleliste erinevuste vastu;
- teab Eesti kultuuriloos olulisi teoseid ja oskab nimetada kultuurilooliselt tuntud isikuid;
- oskab tänapäeva minevikusündmustega seostada ja näha tänapäeva võimalusi kultuuriloo arengus.

Valikaine ülesehitus:

Õppesisu	Õpitulemused	Tundide arv
Muinasae e.Kr. – 13. sajand	Õpilased on saanud ülevaate <u>muinasaja kultuurist Eestis</u> : Polnud professionaalset kunsti ega kirjandust, kirja. Luulelooming oli suuline. Regivärsiline rahvalaul pärineb läänemeresoome ühisajast (3. aastatuhat e.Kr.) Maapind ei säilita rõivaesemeid ega puitu. Säilivad metall ja kivi. Säilisid metallehted – sõled. Kanti riidesemete kinnitamiseks, kansid ka mehed. Kaelavõrud – ehk maagiline tähendus. Klaasist helmed. Naiste rinnakeed, rinnanõelad. Maapind säilitab ka	2

¹ Kursust õpetatakse Vastseliina Muusikakoolis

	<p>põletatud savi – nõud. Siiski olid eestlaste nõud valdavalt puidust või tohust. Savinõud on üldjuhul pärit mujalt – potisetudelt. Arhitektuurist on ettekujutused ähmased. Oletusi on tehtud muinaseestlaste usundi, kommete ning mentaliteedi kohta. Loodususund – inimtegevuse pidev kooskõlastamine looduse arvamusega. Maagiline vägi – kasutati kellegi kasuks või kahjuks. Loodusobjektid kui elusoelndid. Mets – neutraalne. Veteveld – hädaohtlik, aga samas vältimatu eluläte. Eesti oli 13. saj alguseks iseseisvalt jõudmas Euroopasse. Puudus veel riiklik korraldus.</p>	
Katoliku aeg 13. sajand – 1520 aastad	<p>Õpilased omavad järgmisi teadmisi eluolust katolikuajal Eestis: üldine ajalooline taust, katoliiklusest mis ühendas kogu kristlikku maailma, linnarahva usuelust, hariduselust katolikuajal, muusikaelust, kirjandusest ja eesti rahvakunstist.</p>	2
Reformatsioon ja vastureformatsioon 1525 - 1625	<p>Õpilased on tutvunud reformatsiooni ehk usu-puhastusega, mille mõju eestlastele kui ka Eesti kultuuriajaloole tervikuna oli tugev. Reformatsioon teravdas rahvuslikke vahekordi ja eestlased jäid kahjukannatajateks. Õpilased on tutvunud selle ajaperioodi hariduselu, kirjanduse, teatri ja kunstiga. Lisaks sellele omavad ülevaadet eesti rahvakultuurist ja -kunstist.</p>	3
Rootsi aeg 1625 - 1710	<p>Õpilased on saanud järgmisi teadmisi eesti kultuuriloost rootsi ajal: reformatsioonijärgsest usuvabadusest, 1686 a kirikuseadusest, mille kohaselt on luterlus riigiusk ja kuningas riigikiriku pea, kes nimetab ametisse piiskopid. Õpilased on tutvunud talurahvaharidusega, eestikeelse kirjasõnaga, rahvausundiga, muusikaeluga, kunsti ja rahvakalendriga.</p>	4
Vene aja esimene sajand 1710 - 1819	<p>Õpilased on omandanud teadmised majandusest ja poliitikast Põhjasõja järgsel ajal Eestis ning eestlastest, kes jäid baltisaksa mõtte-, vaimu- ja kultuurimaailma mõjusfääri, ent ei saksastunud. Õpilased on tutvunud kirikuseaduse mõjust eestlastele, 18. saj. Eesti vaevalisest hariduselust. Tartu Ülikooli taasavamisest 1802 a ja vennaste koguduste tegevusega. Õpilased on põgusalt tutvunud selle aja kirjanduse, arhitektuuri, maalikunsti ja graafikaga ning rahvakunsti ja -usundiga.</p>	4
	<p>Õpilased teavad, et 19. saj teisel aastakümnel muutus põhjalikult Eesti põlisrahva õiguslik olukord. 1816 a vabastati Eestimaa ja 1819 a Liivimaa talupojad</p>	4

Priikslaskmine ja ärkamisaeg 1819 – 1880 aastad	pärisorjusest. Talurahvakoolid olid algelised ja neid oli vähe. Õpilased on kogunud teadmisi rahvuslusest Eestis ning teavad, et seda perioodi võib nimetada tähtsamaks muutuseks eestlaste ajaloos – sakslaste kultuurilise domineerimise kadumise ettekuulutaja. Eestlased vabastas ajalugu, mitte mõisnikud. See oli paratamatus ja sellest said baltisakslased aru. Eestlaste kultuur lähenes tugevalt baltisakslaste omale, sellegipoolest ei sulandunud kultuurid päriselt ühte. Õpilased teavad üldisemalt kirjandus-, kunsti- ja hariduselust. Omavad teadmisi selle perioodi seltsielust, eestikeelsest trükisõnast, ajakirjandusest rahvuslikust teaterist, usuliikumistest. Õpilased omavad põhjalikke teadmisi I Üldlaulupeost, traditsioonilisest rahvakultuurist, tunnevad eesti rahvarõivaid, teavad rahvalaulu ja rahvaluule mõistet.	
Pärast ärkamist ja enne iseseisvust 1880 aastad - 1918	Õpilaste teadmised on täienenud järgmiste kultuurilooliste teadmistega 18. sajandist: Balti erikorra negatiivsetest ja positiivsetest tagajärgedest kultuuri arengule; kalendri ilmumine eesti keeles; ratsionalism; ilmaliku kirjanduse algus; teater; muusika; kujutav kunst; olmekultuur; uued jooned talurahvakultuuris. Teadmisi omatakse talurahvakoolide olukorrast, küla- e mõisakooli tekkimisest, koduõpetusest, linnakoolide hariduskorraldusest ja teaduse arengust. Põhjalikult on tutvunud rahvusliku liikumise ehk ärkamisaegse kultuurieluga ja rahvusliku liikumise üldkultuuriliste eeldustega.	4
Iseseisvusaeg ja II Maailmasõda 1918 - 1944	Õpilased teavad, et ajaperioodi 1914 – 1920 nimetatakse murranguliseks ajajärguks, mille tulemusena katkes Eesti riigi senine areng, vähenes saksa kultuuri mõju, ühiskond politiseerus, revolutsioonid aktiveerisid vaimuelu, omariiklusest sai ainus rahvuskultuuri hoidev ja arendav vorm. Õpilaste teadmised ajaperioodist 1918—1940: kultuuripoliitika olukord; riikliku toetuse ja rahva enesealgatuse ühendamine; Eesti Kultuurkapital; majanduse areng ja kultuur; kirik ja kultuurielu; kultuuriautonomia; kunst; kirjandus; kirjanduslikud rühmitused; kirjastustegevus; muusika (laulupeod); teater; film; arhitektuur; erinevad kunstivoolud; tarbekunst; professionaalse kunsti mõju isetegevusele.	4
	Õpilased on omandanud teadmised kultuuriloolistest sündmustest II maailmasõja aastatel - Eesti	4

Pärast II Maailmasõda	<p>okupatsioon 1940. a, selle tagajärjed kultuurile; senise kultuurilise arengu katkemine; ajalehtede, ajakirjade sulgemine; seltside-ühingute keelustamine; eeltsensuuri kehtestamine; kultuuri allutamine ideoloogilisele kontrollile; kultuuri ja loomeinimeste vastu suunatud terrori algus; Saksa okupatsioon, selle tagajärjed; uued inimkaotused ja hävitustöö; katsed alustada kultuuritegevust; kultuuriväärtuste hävimine; emigratsioon. Kultuur sõjajärgsel perioodil — 1980 aastateni - nõukogulike meetodite taastamine kultuuris; endiste kultuuritraditsioonide jätkamise püüded; isetegevuse osa kultuurielus; EKP VIII pleenum; uus kaadripoliitika; sotsialistlik realism; kahe kultuuri kontseptsioon; “sula” periood 1950-ndate lõpul 1960. aastatel; uued kultuuriinstitutsioonid, kultuuriehitised; stagnatsioon (neostalinism); migratsiooni destabiliseeriv mõju olme- ja töökultuurile; kakskeelsuse ideoloogia; hariduspoliitika jäigastumine; ühiskonna ja kultuurielu demokratiseerimise püüded 1980 aastatel.</p>	
Eesti Vabariik 1991 - tänapäev	<p>Õpilased teavad eesti olulisemaid sündmusi ja kultuuri kujunemisel olulist rolli mänginud isikuid. Eestis asuti läbi viima kiireid ja radikaalseid reforme, mis viisid kiirele turumajanduslikule arengule, kuid tekitasid ka mitmeid probleeme, mille tõttu kannatasid vaesemad ning maaelanikkond. Sellel ajaperioodil sai läbi 55 aastat kestnud pidev võõrvägede asumine Eesti pinnal. Tänapäeva Eesti kultuurile on iseloomulik kiire sidemete taastamine maailmaga, tehnoloogiline areng ja otsingud uute kunstivormide alal. Samal ajal on Eestis kanda kinnitanud globaalse loomemajanduse toodang ja massikultuur. Samas ei ole kadunud ka side rahvakultuuriga. Õpilased on tutvunud tänapäeva arhitektuuriga, maali- ja filmikunstiga, nuudis kirjandusega, teatrikunstiga ja rahvamuusikaga. Kultuuri rahastamisel on oluline roll Eesti Kultuurkapitalil.</p>	4

Gümnaasiumi valikaine eesti kultuurilugu pakub gümnaasiumiõpilastele laiemat teavet eesti kultuuri ajaloost ja laiendab teadmisi Võru maakonna kultuuri ajaloost. Kultuurilooliste teadmiste omandamine aitab õppijal teadvustada kultuuri järjepidevust ning märgata ja kogeda kultuuri erinevaid ilminguid tänapäeval. Teadmised toetavad ja tugevdavad inimese isiksuseks olemist, aidates õppijal orienteeruda tänapäeva kultuurilises mitmekesisuses, tutvustades kultuurilugu ja kontekste ning nendevahelisi seoseid. Aine suunab õppijaid mõistma kultuuri tähendust tänapäeva ühiskonnas. Õppija oskab kursuse läbimise järel mõtestada ja analüüsida omaenda seost kultuuriga ning julgeb olla tema ise.